

'בית הניצוץ' – היה פתוח מרוח אחת, וניצוצי חמה מנצנצים בו ואורו מרובה, לכך נקראת אותה לשכה 'בית הניצוץ' (פרוש הרא"ש ועוד).

ובספר באר שבע כתב, מפני שהיתה שם מדורה קטנה לשם קיום האש שעל גבי המערכה, וכלפי המדורה הגדולה שבבית המוקד, נקרא זה 'בית הניצוץ', כניצוץ לעומת מדורה.

'בית המוקד – כיפה'. המפרש כתב שהיתה זו לשכה הבנויה על גבי כיפה. ואילו הרמב"ם והרב מברטנורא מפרשים שבנויה היתה על הארץ ככיפה (וע"ע בספר חדושים ובאורים). ולפי דבריהם שמירת הכהנים לא היתה בדוקא על מקום מוגבה שהרי הם שמרו בתוך בית המוקד, וכפי שיבואר להלן כו:

'מפתחות העזרה בידם' – ברשותם, בשליטתם. שהיו הזקנים ממונים עליהם (עפ"י פירוש הגר"א).

*

'... ושמעתי כי ליכא מידי בזה הקדוש דלא רמיזי בתלמוד. וחמשה פרקי דספרא דצניעותא רמוזים בחמשה פרקי מסכת מדות [הוא גם כן מדות ומתקלא], פרק אחר פרק. והאידרא רבה רמוזה במסכת תמיד כולה, כי שניהם אחד, על דרך הביאני המלך חדריו היינו אידרא. רק דספרא דצניעותא הוא חדריו היינו המדות שיסד השי"ת ולכך נקרא צניעותא, כי כבוד אלקים הסתר דבר. והאידרא הוא הביאני המלך – התקרבות האדם להיות כן ולבוא חדריו, על ידי קרבן התמיד. וזה נקרא 'כבוד מלכים חקור דבר'. ואין כאן מקומו לבאר זה, אבל הוא מכון גם כן למה שכתבנו...' (מתוך 'דובר צדק' לרבי צדוק הכהן מלובלין, עמ' 93).

דף כו

'בא וישב לו אצל אחיו הכהנים'. הטעם שמותר לו להכנס שוב לבית המוקד, והלא טבול יום דבעל-קרי משתלח ממחנה לוויה – יש אומרים משום שאיסור זה מדרבנן הוא, הם שאסרו הם שהתירו לו להישאר עד אור היום ולא הטריחוהו לצאת בלילה. או משום שאותו חלק חול שבבית המוקד היה מוגבה מקרקע הר הבית, וקיימא לן גגין ועליות לא נתקדשו, ואף לא בקדושת הר הבית (עפ"י המפרש. וע"ע תורא"ש יבמות ז: תורשב"א פסחים צב.).

ויש אומרים שלא גזרו על טבול יום אלא שלא ייכנס לכתחילה, אבל לא כשנטמא בפנים (ערא"ש כאן; תוס' זבחים לב. וע"ע ביוסף דעת סוטה כ.).

וי"א שלא גזרו אלא בחיל ובעזרת נשים משום הרחקת הטמאים מהעזרה, מפני שמקומות אלו משמשים כניסה ויציאה, או משום שסמוכים למחנה שכינה לכך גזרו בהם, אבל לא בשאר מחנה לוויה (עפ"י ראשונים כאן ובזבחים לב: וביבמות ז:).

ויש אומרים שהטמא שטבל יושב בלשכת בית הטבילה ששם מותר לטבול להיכנס, ואינו נכנס לבית המוקד (עפ"י ראב"ד).

רבי אליעזר בן יעקב (במדות א, ט) חולק וסובר שהיה יוצא במסיבה תחת החיל והולך לו לשער טדי ואינו חוזר לבית המוקד (כן פירש הרמב"ם בפיה"מ והרע"ב. ויש מפרשים באופן אחר – עראב"ד כאן ופירוש הגר"א למדות שם).

'ובית הכסא של כבוד. זה היה כבודו, מצאו נעול יודע שיש שם אדם...' –

'דהנה בשלשה (דברים נדמה האדם) כמלאכי השרת ושלשה כבהמה (חגיגה טז)... מטילין רעי כבהמה. והנה האדם בוש במעשה הבהמה ומסגיר ומכסה עצמו, ואז הוא נתיחס בשם 'אדם' – והנה השם 'אדם' כולל הגבהות והשפלות דאדמה לעליון ודעפר מן האדמה, כדמובא כנדמה בשל"ה הקדוש. וזהו בחינתו דרוח האדם העולה היא למעלה – לזכות לאדמה לעליון, ורוח הבהמה היורדת למטה – לעפר מן האדמה.

והנה בהצדיק שמשלים חקו ועושה מהשלשה דבהמה התיקון השלם; עבודה תמה באכילה ושתיה לגבוה, ובפריה ורביה הכל קודש, ונשאר בו אך ההטלת רעי, וזה (שאמרו) בגמרא 'מיתת צדיקים בחולי מעיים' וכו' (שבת קיח: וכתובות קג:) – כי ביתר האברים לא תשלוט בו אפסות, כי הוא כולו חי, בסוד מלאכי השרת שהם חיים וקיימים. וזהו סוד ויאסף רגליו אל המטה – שהיא הנקראת 'מיסך את רגליו', שאך מצד זה נוגע בו אפסות, וכולו חי.

ולבעבור תהיה יראתו על פניכם – זו בושה, בגמרא (גדרים כ.) וברש"י, כנדמה – היא הבושת פנים. והנה נרמזו לתיקונא דמדתא דא דיסוד שהוא בוש במעשיו, שעושה להנאתו, והתיקונא – דעביד נייחא לה, לה דייקא, דעביד נייחא לה עולה צדיק שאז הוא שלימות מדתא דא, וכדאיתא על רש"י דהמתרגם 'עם אתתיה' טועה, ואך 'ית אתתיה', הוא לה דייקא, ואז הוא בסידורא דבריאה, הוא ההשתלשלותא וההשפעה לזולתו, בסודא ד'חפץ חסד' הוא לעשות חסד, בסודא ד'הוא למעלה' – הוא המשפיע, 'והיא למטה' – המקבלת, ואין כאן בושה ואדרבה הוא המהנה אותה, וכאשר הוא נהנה ממנה אז היא המשפעת והוא המקבל ממנה ושוב נתיחסים ב'היא למעלה והוא למטה' שהוא הדרך עזות ח"ו, ובהעות פנים ח"ו שייך בושה, דאין אדם מעיז פניו (בפני בעל חובו). (מתוך אמרות טהורות לרש"ש מאמשינוב, ח"א עמ' ז).

'ירד וטבל עלה ונסתפג'. המשנה-למלך (עבודת יום הכפורים ב) דן בענין 'נסתפג' שנשנה בסדר יומא אצל טבילות הכהן הגדול, שלא לחנם שנאו התנא, כי הוא חיוב מן הדין משום חשש חציצה בין בשרו לבגדים. ואמנם כאן הלא מדובר בטמא שיוצא והולך לו ואינו עובד. וצריך לומר שנקט אורחא דמילתא ולא להשמיענו הלכה. [גם יתכן שיש בדבר חיוב מן הדין, משום בויון בגדי כהונה אם לובשם כשגופו רטוב (ע' חדושים ובאורים). וגם זה אין שייך כאן, שכיון שלא יעבוד אינו לובש אלא בגדי חול].

ונראה שמשמיענו בזה חידוש נוסף, שאף על פי שהסודרים נלקחו ממעות שירי הלשכה שהרי לא מצינו שהביאו סודרים מביתם להסתפג בהם, אעפ"כ רשאי להסתפג בהם הגם שאינו לצורך עבודה, משום שלב בית דין מתנה על כך. הרי שלא לחינם שנה התנא 'ונסתפג'. [וקצת קשה על השמטת הרמב"ם חידוש זה. ואולי סמך על דברים אחרים הדומים לו, כמו חומת העיר ומגדלותיה שמותר ליהנות מהם] (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ב פו).

'אהרן בחד מקום ובניו בשני מקומות'. 'צ"ע אם כן איך עבדו. ומוכח לכאורה כשיטת הרמב"ם דאין שמירת המקדש אלא בלילה' (מהגר"א נבנצל שליט"א. וכע"ז בחדושים ובאורים).

(ע"ב) 'כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה'. המפרש פירש שהכהנים שומרים במקום מוגבה כאשר שומרי העיר השומרים בגובה להשקיף למרחוק. ואולם הרמב"ם לא הזכיר פרט זה, אלא כתב: הכהנים היו שומרים מבפנים והלוים מבחוץ.

ונראה שהולך הרמב"ם לשיטתו שפירש 'בית המוקד כיפה' – בנוי על הקרקע ככיפה, וכן כתב הרע"ב (ודלא כהמפרש במתניתין). וכיון שבית המוקד לא היה לו עליה והרי הכהנים שומרים בתוכו, על כרחנו לומר שאין עיכוב בשמירה במקום גבוה דוקא. ומה שאמרו 'למעלה' פירושו היו נמצאים על מקום העזרה, שעליות בית אבטינס ובית הניצוץ יתכן שהיו בנויות בחלקן על העזרה עצמה. ואם כי עליות לא נתקדשו מכל מקום הן חשובות יותר ממקום שמירת הלויים, למטה אצל שערי העזרה מבחוץ דהיינו הר הבית ממש. וזו כוונת הרמב"ם שהכהנים היו שומרים מבפנים והלויים מבחוץ – כלומר אלו נמצאים בשטח העזרה ואלו מחוץ לתחומה. [וזה שבנו עליות – כדי שיוכלו לישב שם אם נתעייפו, כי למטה אין רשות לישב] (עפ"י זבח תודה).

לבסוף העיר מלשון הרמב"ם 'שעליות בנויות בצד שערי העזרה' – משמע לכאורה שהיו בנויות מחוץ לעזרה, אך צידד שכוונתו מצד שערי עזרה מבפנים. ואולי י"ל, גם אם נאמר שהיו מחוץ לעזרה מתפרש 'למעלה' – במעלה ההר, כלומר קרוב יותר למקדש, ו'למטה' היינו במורד ההר. והיינו 'בפנים' ו'בחוץ' שכתב הרמב"ם. בספר מנחת חינוך (שפה, ה) פרש 'בפנים' – שהיו שומרים בתוך מבנה מקורה כמו שמירת החשובים, ואילו הלויים שמרו 'מבחוץ' – לא בתוך בית. 'פוק חזי ממלכותא דארעא, דהקטנים שומרים בחוץ והגדולים שומרים בחדרים ובעליות דרך מעלה וכבוד'.

'גזרתא דאצטבתא' – גזרת האצטבה. [ג' ז' ר' ה' – מקום מסוים הניכר ובולט בפני עצמו, כמו ביחזקאל (מא, יב-טו) מצינו שכינה את שטח בנין האולם וההיכל 'גזרה' – על שם שבולט בגבהו (עפ"י מלבי"ם שם)].

דף כז

'אמאי התם קרי להו רובים הכא קרי להו פרחי כהונה? אמרי: אין, התם דלא מטו למעבד עבודה קרי להו רובים, הכא דמטו להו למעבד עבודה קרי להו פרחי'. המפרש כתב שה'רובים' היו פחותים מבני י"ג, שפסולים לעבודה. ואילו 'פרחי כהונה' הם הראויים לעבודת כהונה. וכן משמע בפירוש רבנו גרשום (כה: ברא"ש כז.) ובראב"ד (כה:).

והמשנה – למלך תמה, כיצד ממנים על שמירת המקדש, שהיא מצות עשה של תורה, קטנים שאינם בני מצוות. ועל כן פרש ש'כהנים דלא מטו לעבודה' היינו פחותים מבני עשרים שנה, שלא הניחום לעבוד הגם שהם כשרים לכך מן הדין, והם היו השומרים (וכן כתב בספר באר שבע).

ולפי הדעה הראשונה יש לומר שכל שומר שראוי לסמוך על שמירתו – שפיר דמי אעפ"י שאינו בן י"ג, ומצות השמירה מתקיימת על ידי בית דין של הכהנים שהעמידו הרובים על משמרתם. [ומצינו כיוצא בזה; מצות עשה של אכילת קדשים, המתקיימת על ידי אכילה של כהנים קטנים] (עפ"י מנחת חינוך שפה, ב; חדושים ובאורים).

ובזבח-תודה העיר מלשון הגמרא 'התם קרי להו רובים הכא קרי להו פרחי כהונה... אין, התם דלא מטו לעבודה... הכא דמטו להו למעבד' – מלשון זו נראה שהרובים הם פרחי כהונה עצמם אלא שקרא התנא 'פרחי כהונה' לאותם שומרים שהיו מוכנים בבוקרו של היום לעבוד עבודה, לכך מקומם היה בבית המוקד עם זקני בית אב, שם היו שומרים ולנים [שהיו מחלקים המשמרת ומחליפים זה את זה, כפי שכתוב בפסקי התוס'. וע' גם במשנה למלך הל' בית הבחירה, תו ובספר באר שבע]. ואילו 'הרובים' הם פרחי כהונה משאר המשמר שלא מאותו בית אב, הם היו שומרים בעליות בית אבטינס ובבית הניצוץ. וזהו פירוש דלא מטו למעבד עבודה' – שעדין לא הגיע יומם המיועד להם לעבודה.